Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Eduskunnan hallintovaliokunnan lausuntopyyntö 5.4.2017

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi pelastustoimen järjestämisestä (HE 16/2017)

Nykyisen lainsäädännön mukaisesti Pirkanmaan kunnat ovat organisoineet alueensa pelastustoimen ns. keskuskuntamallin mukaisesti. Tampereen kaupunki toimii Pirkanmaan pelastustoimen järjestäjäkuntana. Pirkanmaan pelastustoimen monijäsenisenä toimielimenä toimii Tampereen kaupunginhallitus ja maakunnan kuntien yhteiselimenä pelastustoimessa on pelastustoimen neuvottelukunta. Pirkanmaan pelastuslaitos vastaa laitoksensa toiminnasta suoraan Tampereen kaupunginhallitukselle, joka myös kuntien keskinäisen sopimuksen ja pelastuslaitoksen johtosäännön mukaan tekee kuntia kuultuaan Pirkanmaan pelastustoimen palvelutasopäätöksen.

Hallituksen esitys 2 §, 4 § pelastustoimen järjestäminen ja palvelujen tuottaminen

Hallituksen esityksessä pelastustoimen järjestämisvastuu on annettu maakunnille. Tämä on perusteltua ottaen huomioon nykyisen pelastustoimen järjestelmän hyvän toimivuuden Pirkanmaalla. Sen sijaan hallituksen esityksen 4 §:n velvoite erottaa toisistaan pelastustoimen järjestäminen ja palveluiden tuottaminen on epätarkoituksenmukainen. Tällainen rakenne maakunnassa voi johtaa tarpeettomaan, kerrostuneeseen organisointiin. Pelastustoimi on luonteeltaan selkeää kansalaisten perusturvallisuuteen tähtäävää toimintaa, joka sinänsä ei maakunnassa edellytä erillistä järjestäjä- (tilaaja-) ja tuottajaorganisoitumista. Pelastustoimen toimiessa erityyppisissä onnettomuuksissa ja häiriötilanteissa, kuten myös kansakuntaa uhkaavissa poikkeusoloissa, on sen johtamisorganisaation myös maakunnassa oltava selkeä ja johtamisjänne mahdollisimman lyhyt. Niin sanottu tilaaja–tuottaja-malli pelastustoimessa on käytännössä kömpelö eikä vastaa edellä mainittuun pelastustoimen johtamistarpeeseen.

Osin edellä mainittuun liittyen on edelleen perusteltua, että maakunnan pelastuslaitos organisoituisi omana liikelaitoksenaan, jolloin on mahdollista muodostaa selkeä hallinto- ja johtamisjärjestelmä maakunnan hallintoon. Näin organisoitunut pelastustoimi näyttäytyy selkeänä ja samankaltaisena nykyiseen järjestelmään nähden myös Pirkanmaan maakunnan muille kunnille.

Maakunnan pelastustointa järjestettäessä on myös syytä muistaa, että maakunnan pelastustoimi ja sen pelastuslaitos on osa valtakunnallista pelastustoimen

järjestämisverkostoa ja tästäkin syystä on sen organisoitumisen oltava maakunnassa mahdollisimman selkeä.

Hallituksen esitys 3 § palvelujen kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin

Hallituksen esitys mahdollistaa pelastustoimen palvelujen kokoaminen maakuntaa suurempiin kokonaisuuksiin on kannatettava. Tämä mahdollistaa myös nyt osin puuttuvan pelastustoimen kansallisen tilannekuvajärjestelmän ja myös poikkeusoloihin liittyvän johtamis- ja ohjausjärjestelmän muodostamisen. On tarkoituksenmukaista, että tulevassa rakenteessa voidaan hyödyntää Uudenmaan maakunnan pelastustoimen keskeistä roolia kansallisen pelastustoimen tilannekuvan aikaansaamiseksi, ja muodostumassa olevat viisi yhteistoiminta-aluetta olisivat luonteva maakuntaa suurempi pelastustoimen kokonaisuus. Maakuntien pelastustoimen roolina ja tehtävänä olisi ulottaa tämä pelastustoimen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen tilannekuvarakenne koskemaan kaikkia alueensa kuntia. Viime mainittu on luonteva ja tarkoituksenmukainen toimintamalli, kun roolitetaan sisäministeriön linjausten mukaisesti maakunnan ja sen pelastuslaitoksen tehtävää alueensa varautumisen ja valmiussuunnittelun yhteensovittajana.

Hallituksen esitys 11 §, 12 § pelastustoimen palvelutasosta

Kyseisten asiakohtien sisältö on tarkoituksenmukainen. Pelastustoimen palvelutason on vastattava kaikkiin kansallisiin, alueellisiin ja kuntakohtaisiin tarpeisiin koskien erityyppisiä onnettomuus- ja häiriötilanteita. Maakunnan valtuuston päättäessä alueensa pelastustoimen palvelutasosta on ehdottomasti huolehdittava siitä, että maakunnan kunnat tulevat riittävällä tavalla kuulluiksi ko. palvelutasopäätöstä valmisteltaessa. On ehdottomasti muistettava, että myös maakuntajärjestelmässä pelastustoimi perustuu voimakkaasti paikallisuuteen sekä kansalaisten ja yrityselämän lähellä toimimiseen.

Maakuntamuutoksen yhteydessä on huolehdittava siitä, että pelastustoimen palvelutaso ei muutoksen takia heikkene. Tämä liittyy erityisesti edellä mainittuun kuntien kuulemiseen ja keskeisesti pelastustoimen rahoitusjärjestelmän muuttumiseen. Erityisen tärkeää on, että muutostilanteessa, ennen ja jälkeen muutosajankohdan, pelastustoimen palvelutaso ei oleellisesti muutu.

Hallituksen esitys 5 §, 8 §, 9 §, 10 § maakunnan pelastustoimen ohjaaminen

Järjestämislakiesityksessä kirjoitettu valtioneuvoston tekemä pelastustoimen strategisten linjausten toimintatapa on tarkoituksenmukainen. Tämä edistää osaltaan yhdenmukaista turvallisuusrakenteen ja turvallisuustason aikaansaamista koko maahan. niin ikään kannatettavaa on maakunnan pelastustoimen omavalvontaohjelma, joka voisi kehittyä alaan koskevaksi laatujärjestelmäksi. Sen sijaan järjestämislaissa säädetty sisäministeriön ja maakunnan välinen neuvottelu- ja ohjausjärjestelmä vaikuttaa osin raskaalta. On sinänsä tarkoituksenmukaista, että valtionhallinto osaltaan valvoo pelastustoimen palveluiden saata-

vuutta ja yhdenmukaisuutta, mutta järjestämislaissa kuvattua menettelyä yksinkertaisemmin. Tässä yhteydessä tulisi kuitenkin muistaa, että pelastustoimen järjestämisvastuussa on maakunta, joka oman itsehallintonsa puitteissa tehtävästään vastaa.

Kokonaisuutena ottaen pelastustoimen järjestämislaki lausunnossa mainitut asiat huomioon ottaen mahdollistaa maakunnallisen pelastustoimen kehittämisen nykyjärjestelmää hyödyntäen. Pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen ollessa nyt saman järjestäjätahon vastuulla, on myös mahdollista nyt jo vallalla oleva pelastustoimen ja ensihoidon yhteistoiminta. Tämä on erityisen tarkoituksenmukaista ko. toimintojen tulevan kehittämisen kannalta ja se korostuu varsinkin harva-alueen kuntien alueella toimintoja järjestettäessä.